

ACC. N:R M. 13314:1-10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Frans Mårtensson, Brantevik*
Härad: *Järnstad* Berättare: " "
Socken: *Ö. Nöbbelöv* Berättarens yrke: *f. d. landbrukare*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1877* i *Ö. Nöbbelöv*

Barnets vård och uppfostran under förskoleåldern. Luf. 98.
s. 1-10.

Skriv endast på denna sida

Barnets vård och uppfostran under förskoleåren.

Tillsyn över småbarn utövades av modern, mor-
modern, om sådan vistades hos familjen, och även
av äldre syskon när sådana fanns. Tiden för här
medskrivna förhållande får avse tiden för förra sek-
lets senaste 30 år och avser bondehem och arbetarhem.

Tallmogehemmen var barnets rörelsefrihet mest be-
gränsad till dagligstugan under vintertid. Under
sommartid tilläts nog 2-3 åringen få röra sig
på gårdsplan, eller i frädgård någon tid under da-
gen. Arbetarhem hade barnen mera rörelsefrihet
därför att modern nödgades på grund av bidrag
till familjens uppehälle, mer deltaga i arbete och
därför fingo de äldre syskonen mer utöva tillsyn
över den minste. Avbalkringar och sele ha kommit
i bruk först för omkring 30 år tillbaka. På man
bundit tjällror på barn, har jag aldrig hört.

1) Tallmänhet ansågos barnen kunna klara sig

Luf 98
1

själv en far är före skolåldern. Barnens fortran och undervisning, såsom lära sig läsa, tillkom helt modern. Födringar på barnet angående lydnad och uppförande, voro mycket olika. Them där allvarlig och sträng och kortsynt religiositet var rådande, kunde de allvarliga fördringar vara rent onaturliga. Så t. ex. var det strängt förbjudet för barnen att skratta, eller att stöja högljutt. Obehörig ad lydnad krävdes under hela skolåldern och i många fall så länge de unge vistades i föräldrahemmet. Föräldrar, far och morföräldrar, tilltalades med or. det F. Fars syster kallades faster. Var hon gift, kallades hennes man, fasterman. Var fars bror gift kallades hans hustru för, farbrorstvinga. Mors syster kallades morfar. Var hon gift kallades hennes man, morferman. Våra bekanta tilltalades, om de voro äldre, med hela namnet, eller kanske bara med förnamnet. Till obekanta främmande sades i många

far: "Hann" eller "Hon". Ömhetsbelyggelser förekom-
mo mest mellan barn och föräldrar under de 3
första barnåren. De vanligaste ömhetsbelyggelser-
na var halskrammning med kyss på mun eller
kins. För äldre personer skulle flickorna niga djupt
och pojkarne kuga djupt och laga av mössan och
samtidigt laga den i hand som hälsningen gälde.
Vissling ansågs som att kalla på den onde och var där-
för strängt förbjudet. Om barn inte ville vara snäl-
la, skrämdes man dem med att "trölmannen" skul-
le komma och laga dom. I lantbrukarefamiljer med
ett eller två barn, sov dessa under kall- och skolal-
dern i samma rum som föräldrarna. För det många
barn fingo de äldre sova i köket. I arbetarefamiljer
med många barn fingo de äldre barnen sova i
något kallt oeldat rum. Rätt allmänt var också
att något av barnen delade bädd med modern
och något av barnen delade bädd med fadern.

Sedan barn kommit upp i treårsåldern kunde de bli placerade mellan far och mor vid matbordet. Barnen fingo vanligen leka var de behagade i dagligstugan. Barade inte vros i vägen för de äldres arbete. Barnen hade vanligen en barnstol, pall, eller lada att leka med. I ladan förvarades också en del leksaker.

Vid två, eller treårsåldern kläddes pojkar i byxor, efter att förut gått klädda i kolt liksom flickorna. I koltan gingo flickorna klädda nästan till skolåldern. Några särskilda överplagg fingo barnen inte före skolåldern. Skulle de följa med bort under den kalla årstiden, sveptes de i schal eller filt. I skolåldern fingo pojkar rock och flickor kappor. Barn från arbetarhem hade bara sina vanliga vardagskläder. En- och tvååringar använde haklapp av linne för att skydda kläderna för saliven. Huarpor och skor började barnen klädas i under första levnadsåret. Skorna vros av svart, men även av

färgat skinn. Humporna höllas uppe med gummi-
band som knäpples i livstycket, eller västen, som plag-
get också kallades. Flickornas hår klipptes inte
utan kamrades och flätades. Pojkarnas hår klipp-
tes mycket kort över hela huvudet. Linneunderklä-
derna byttes varje vecka. Barn i lantbrukarehem hade
vardagskläder och söndagskläder. Arbetarbarnen
hade vanligen endast sina vardagskläder. Vid tre-
års åldern följade barnen få äta med vid måltider-
na. Vid bjudningar fingo de äta sedan de äldre
slutat måltiden, eller om de åt samtidigt var
det i såfall vid särskilt bord. I vardagslag var det
brukligt att barn i skolåldern stod och åt. Då
flytande mat serverades fingo barnen använda
sked, men köttströcken brukade modern skära
sönder i småbitar åt barnen. Vid måltiden fingo
inte barnen prata fritt hur som helst. Häst,
5) eller nästan hvar gång skulle den mat ätas upp

6) som barnet fått till sig lagt. Äldre såväl som barn skulle samtidigt placera sig vid bordet, och i regel skulle den äldre av barnen läsa en bordsbön först innan man började äta. Även efter maten lästes bordsbön och sedan lämnade alla bordet samtidigt. Men det var naturligtvis inte i alla hem som sådan ordning rådde. En vanlig bön före maten var: "I Jesu namn till bords vi gå ----". Efter maten lästes vanligen: "För mat och dryck Dig vare lov ----". I somliga hem brukades även att far och mor tog varandra i hand efter maten och lacka. Någon skilnad på maten för äldre och barn förekom inte något nämnvärt utom det att grovare mat som barnen inte tyckte, tvingades de inte till att äta. Kaffe däremot fingo barnen tenappart förlära förän i skolåldern. Ägg fingo barn äta även i späda ålder. Försaker såsom karameller fingo barnen inte mycket av i gammal tid. Men då far

och mor någon gång besökte en marknads. Bru-
kade mor ha en påse karameller med sig hem
till de små, vilket mycket gladdde dessa. Även
från kalas var det brukligt att mor hade något
godt med sig hem. Under första barnsåret tvätta-
des barnet med svamp i ljumt tvålatten. När barnet
skulle själv tvätta sig förekom inte förrän i 4-5 års-
åldern. Förebyggande landvård förekom nog inte i
den tiden. Barnbad skulle barnen vanligen ha
så där var eller varannan vecka, detta kunde för-
siga i dagligstugan därför att där var varmt.
När det märktes löss i håret, tvättades detta med
utspridd sabadillättika. Sedan barnen var 3-4
år, fingo de bada kallbad om sommaren. När så-
ga ifrån lärde barnen sig i 2-3 årsåldern. Tina
behov utträtta de på nattkärl över vilket ställdes
en därtill konstruerad pall. När barnet hade feber
7) trodde man sig kunna konfatera då stark rodnad

framträdde, och barnets framma kändes het så man
lade handen på densamma. Barnet fick så inte
dela säng med de andra syskonen utan endast med
modern. Om ett barn slagit sig i ansiktet eller på
händerna, brukade någon äldre person bläsa på
det ställe där slaget träffat. Den som hälet av hu-
sets folk lekte med småbarnen. En av barnen myr-
ket uppskattad lek var att få "rida ranka" som det
kallades på någon av de äldres ben. En lek som små-
pojkar intressera sig mycket för var att linda
band i någon stol, som fick föreställa häst, och
så sitta på en annan stol och föreställa sig att han
körde. Men en gunghäst var naturligtvis en poj-
kes käraste leksak. Var fadern något slöjdkun-
sig tillverkade han de flesta leksakerna.
Små flickor intressera sig mest för dockor och dock-
skap som fingo föreställa barfadersrum. Att få sitta
i bilderböcker hade barn stort intresse av.

Bilderböckerna köptes i någon bokhandel. Även barnbladningar, såsom "Barnens vän" redigerad av E. O. Berg, var mycket omdykt. Därunder berättades mera spökhistorier än sagor, varför barn voro mycket mörkrädda i gammal tid. När barn från olika familjer kommo samman, tävla de om vem som kunde berätta den mest spännande spökhistorien. Fanns det sångbegärda föräldrar, eller tjänstjungfruar i familjen, så sjöngs det mycket för barnen. Det som berättades eller sjöngs hade man lärt sig under uppväxtåren. I mer eller mindre religiösa hem fingo barnen tidigt lära sig böner såsom: "Gud som haver barnen kär." Eller psalmer såsom: "Tryggare kan ingen vara." Barnen bitringades nog mest den uppfattningen att Gud var sträng, men kunde även vara förlåtande. Djävulen framställdes som en fruktansvärd skräck.

9

9)

